
ETNOMUSİQİŞÜNASLIQ
ЭТНОМУЗЫКОЛОГИЯ
ETHNOMUSİCOLOGY

UOT 781.7

DOI 10.65058/TJVL5086

ANATOLLU QULAM OĞLU ABBASOVUN ŞƏXSİ ARXIVİNİN TƏSVİRİ

MAHİRƏ QULİYEVƏ*

Azərbaycan Milli Konservatoriyasının doktorantı

<https://orcid.org/0009-0003-2890-2161>

E-mail: mahirequliyeva353@gmail.com

Sitat gətirmək üçün: Quliyeva M. Anatollu Qulam oğlu Abbasovun şəxsi arxivinin təsviri // – Bakı: Musiqi dünyası. Beynəlxalq Elmi Musiqi Jurnalı, – 2025. Vol.27/№4 (105), – s.8-26.

Xülasə

Azərbaycanın bir çox ensiklopedik kitab və məqalələrində, eləcə də qəzet xülasələrində xalqın musiqi mədəniyyətinin tarixi inkişafını qoruyub bizlərə çatdıran sənətkarların adlarına rast gəlirik. Ölkəmizin bir çox şəhər və rayonlarında yaşayan bəstəkarlar, instrumentalçılar, dirijorlar, eləcə də başqa sənət xadimləri arasında yeni adlara rast gəlmək mümkündür. Amma onların sənəti haqqında demək olar ki, çox az məlumat verilir. Qeyd edək ki, bu gün musiqiçilərimizin yaradıcılığı nə qədər araşdırılmış olursa da, bu məsələlər hər zaman olduğu kimi bu gün də öz aktuallığını saxlamaqdadır. Elə bu səbəbdən də, Anatollu Qulam oğlu Abbasovun çoxşaxəli yaradıcılığı və müxtəlif səpkili çalışmaları diqqətimizi çəkdi. Məqaləni yazmaqda əsas məqsədimiz – yaxın və uzaq rayonlarımızda fəaliyyət göstərən istedadlı və fədakar mədəniyyət işçilərinin sənətini araşdırmaq, eləcə də adlarını üzə çıxarmaqdır. Bundan başqa biz, milli sərvətimiz olan – musiqi mədəniyyətimizi qoruyub, ictimaiyyətə tanıtmalıyıq. Araşdırma Azərbaycanın Qabaqcıl Maarif Xadimi, SSR-i Maarif Əlaçısı, Metodist müəllim, Əmək veteranı, həvəskar, bəstəkar, dirijor, xormeyster, tarzən, pedaqoq Anatollu Qulam oğlu Abbasovun arxiv materialları üzərində qurulmuşdur. Əldə etdiyimiz nəticələr əsasında Anatollu Qulam oğlu Abbasovun arxiv sənədlərinin təsviri verilir və çoxşaxəli yaradıcılığının müxtəlif istiqamətləri təqdim olunur. Burada onun pedaqoji fəaliyyətindən, orkestr və ansambl quruculuğundan, gənclər arasında apardığı təlim-tərbiyə işlərindən, bəstələdiyi mahnıların məzmunu, eləcə də, sənətkarın Quba şəhərində ictimai yerlərdə keçirdiyi konsert proqramlarından söz açılır. Deməliyə ki, A.Q.Abbasovun çoxşaxəli yaradıcılığı daha geniş araşdırılmalı və dissertasiya mövzusu səviyyəsində təqdim edilməlidir. A.Abbasovun yaradıcılığı praktiki və nəzəri baxımdan tədrisdə

* © Mahirə Quliyeva, 2025

və elm sahəsində öz yerini tapmalıdır: a)A.Abbasovun mahnı yaradıcılığı və bəstəkarlıq xüsusiyyətləri; b)A.Abbasov dirijor və rəhbər; c)A.Abbasov tar ifaçısı kimi; d) A.Abbasovun pedaqoji fəaliyyəti və s.. Məqalənin ərsəyə gəlməsində Anatollu Abbasovun oğlu, sənətşünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru Ağahüseyn Abbasova, bizə təqdim etdiyi şəxsi arxiv sənədlərinə görə dərin minnətdarlığımızı bildiririk.

Açar sözlər: Anatollu Abbasov, arxiv materiallar, bəstəkar, dirijor, maarifçi, tarzən.

Giriş.

Azərbaycanın hər bir bölgəsi, əsrarəngiz təbiəti ilə qədim zamanlardan bu günə kimi rəssamlarımızı, şair və musiqiçilərimizi heyrləndirərək müxtəlif janrlarda sənət əsərlərini yaratmağa ruhlandırır və yeni fikirlər üçün zəmin yaradır. Bu səbəbdən yeni tədqiqatlara və elmi yanaşmalara ehtiyac var.

Sənət adamlarının yaradıcılıqları bütün dövrlərdə olduğu kimi bugün də aktuallığını qoruyub saxlamaqdadır. Sənətkarların fərqli və bənzər xüsusiyyətləri, eləcə də yeni yanaşmaları müqayisəli şəkildə araşdırılır və musiqişünasların elmi yazılarında öz əksini tapır. Belə araşdırmalara hər zamanlarda olduğu kimi müasir dövrümüzdə də ehtiyac duyulur.

Azərbaycanın Quba bölgəsinin füsunkar təbiəti, qədim tarixi abidələri, yüksək mədəniyyəti bölgədə yaşayan insanların mənəviyyatına xüsusi təsir göstərmişdir. Buranın ecəskar təbiəti zaman-zaman dünyanın bir sıra məşhur insanların özünə cəlb etmiş, o cümlədən fransız yazıçısı A.Düma, rus şərqşünası İ.Berezin, amerikalı ictimai xadim D.Smit, yazıçı A.Bestuyev-Marlinski, dahi rus şairi M.Lermontov və başqaları Qubanın əsrarəngiz gözəlliklərinə heyran qalmış, öz əsərlərində əks etdirmişlər. Qədim və zəngin musiqi mədəniyyətinə malik Quba diyarının sənət yaradıcıları və xalq içindən çıxmış istedadlı insanlar, zaman keçdikcə unudulsalar da, onların yaratdıqları mənəvi sərvətlər dildən – dilə, ağızdan – ağıza keçərək günümüzə gəlib çıxmışdır.

Bu məqalə Azərbaycanın musiqi sənətinin görkəmli nümayəndəsi, Qabaqcıl Maarif Xadimi, SSRİ Maarif Əlaçısı, Metodist Müəllim, Əmək Veteranı, həvəskar-bəstəkar, dirijor, xormeyster, tarzən, pedaqoq Anatollu Qulam oğlu Abbasovun unudulmaz xatirəsinə ithaf olunur.

Materiallar və metodlar.

Təqdim olunan məqalədə Anatollu Qulam Oğlu Abbasovun yaradıcılığı şəxsi arxiv materialları üzərində araşdırılır və alınan nəticələr yazıda öz əksini tapır. Burada görkəmli musiqçinin həyat yolu və çoxşaxəli yaradıcılığı bir neçə isyiqamətdə nəzərdən keçirilir və öyrənilir:

1. A.Q.Abbasovun həyat yolu;
2. A.Q.Abbasovun mahnı yaradıcılığı;
3. A.Q.Abbasovun orkestr və ansambl fəaliyyəti;

4. A.Q.Abbasovun elmi çalışmaları;
5. A.Abbasov “Do-re-mi-fa” musiqisevərlər klubunun qurucusu və rəhbəri;
6. A.Q.Abbasovun digər arxiv sənədləri.

Anatollu Qulam oğlu Abbasovun həyat yolu.

Anatollu Qulam oğlu Abbasov 1940-cı ildə Azərbaycanın Quba şəhərində anadan olmuşdur [Şəkil: 1]. Fitri istedadı və musiqi duyumuna malik olan A.Abbasov 1953-cü ildə Quba şəhər musiqi məktəbinə qəbul olur. Onun böyük istedadı məktəb rəhbərliyinin diqqətini cəlb edir və o, 1957-ci ildə məktəbi əla qiymətlərlə bitirərək musiqi məktəbinə müəllim təyin olunur.

Anatollu Abbasov, 1958-ci ildə Bakıya gəlir və Asəf Zeynallı adına orta ixtisas musiqi məktəbinə daxil olur. Şəkil: 1. Anatollu Qulam oğlu Abbasov

Təhsil aldığı müddətdə o, böyük muğam ustası və pedaqoq Əhməd Bakıxanovdan, həmçinin, bəstəkar Adil Gəray Məmmədbəylidən professional dərslər alaraq tar alətinin çalğı texnikasına yiyələnir.

1957-ci ildə A.Q.Abbasov pedaqoji fəaliyyətinə başlamış və Azərbaycanın müxtəlif bölgələrində müəllim və direktor vəzifələrində çalışmışdır. Sənətkar işlədiyi müəssisələrdə ansambl, orkestr, müxtəlif tərkibli xor və vokal kollektivləri yaradaraq onlara rəhbərlik etmiş, pedaqoji fəaliyyəti ərzində yüzlərcə musiqiçi yetişdirərək istedadlı gənclərin üzə çıxarılmasında yorulmadan fəaliyyət göstərmişdir.

1963-cü ildə o, Ü.Hacıbəyli adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasına daxil olur və 1968-ci ildə təhsilini dirijor və müəllim ixtisasları üzrə bitirir.

A.Q.Abbasov musiqi müəllimləri arasında ən yeni eksperiment musiqi proqramını tədris edənlərdəndir. Elə bu məqsədlə də qabaqcıl müəllim kimi o, 1979-cu ildə Ukraynanın Sumı və 1980-cı ildə Çelyabinsk şəhərində, 1984-cü ildə Tibilisidə “Musiqinin estetik tərbiyəsi” üzrə keçirilən ümumittifaq elmi-praktiki konfranslarda mühazirələrlə çıxış etmişdir.

Gənclərin təlim-tərbiyə və estetik zövqlərini nəzərə alaraq respublika məktəbləri arasında 1981-ci ildə Quba şəhər 2 saylı orta məktəbində “Do-re-mi-fa” musiqisevərlər klubu yaratmışdır. Həmin klubun yüzlərlə fəxri üzvü var.

Görkəmli sənətkarımız 1990-1995-ci illərdə Quba rayon müəllimlər şurasını yaratmış və ona rəhbərlik etmişdir.

Anatollu Abbasovun üç mahnısının not nümunəsini təqdim edirik:

Nümunə: 1. A.Abbasovun “Azərbaycan var olsun” mahnısı 2/4 ölçüsündə, “Tempo di marcia” tempində, şair İsmayıl Soltanın sözlərinə yazılmışdır:

AZƏRBAYCAN VAR OLSUN

Yurdumuzun cəlalı var, gücü var,
Nə gözəldir burda bağlar, bağçalar.
Günlər keçir azad, şirin, bəxtiyar -
Belə dövrən, belə zaman var olsun!
Odlar yurdu, Azərbaycan var olsun!

Səhər-səhər sökülməmiş dan yeri,
Dalğalanır Şirvan, Muğan düzləri.
Nə gözəldir səfalı yaz günləri -
Bu dağ-dərə, bu gülüstan var olsun!
Odlar yurdu, Azərbaycan var olsun!

Dağlar yıxan hünər, zəhmət bizimdir.
Saya gəlməz bu var-dövlət bizimdir.
Nurlu şəhər, çiçəkli kənd bizimdir -
Belə dövrən, belə zaman var olsun!
Odlar yurdu, Azərbaycan var olsun!

Nümunə: 2. Təqdim edəcəyimiz digər mahnı şair Rahim Hüseynovun sözlərinə yazılmış “Çiçəklər” mahnısıdır. Bəstəkar sözlərin məzmununa əsaslanaraq təbiətin möcüzəli varlıqları sayılan gül-çiçəklərin gözəlliyini əks etdirmişdir. Bu mahnı 6/8 ölçü vahidində və “Allegretto” tempində yazılmışdır.

ÇİÇƏKLƏR

ЧІІЧӨКЛӨР

Allegretto

ооо мар:

1. Ба-һәр кү-нө - ши - лә ғы-зән-лы ча - һан,
 Бүл-бүл нәғ-мә - си - нә бу-рын-ду һәр Һан,
 Ни-ша-нә гал - ма - лы бо-ран-лы ғыш - дан,
 Ни-ша-нә гал - ма - лы бо-ран-лы ғыш - дан,
 дә-рә-дә, дү - зән - дә, ач-ды чы-чәк - ләр.
 дә-рә-дә, дү - зән - дә, ач-ды чы-чәк - ләр.
 кө-зәл чы-чәк - ләр, ға-шәк чы-чәк - ләр.
 са-ры чәп-ра - лы - рәңк-рәңк чы-чәк - ләр.
 гүл-тәп-тәп үчүн
 Һәр-һәр чы-чәк-ләр. 4 Fine

Nümunə: 2. “Çiçəklər” mahnısı

I Bənd

Bahar günəşində qızındı cahan,
 Bülbül nəğməsinə büründü hər
 yan.

Nişanə qalmadı boranlı qışdan,
 Dərədə, düzəndə, açdı çiçəklər.

Nəqarət

Gözəl çiçəklər,
 Qəşəng çiçəklər,
 Sarı, çəhrayı
 Rəng-rəng çiçəklər.

II Bənd

Güneyə gün düşdü, dərələrə çən,
 Səma gah tutuldu, gah göründü
 şən,

Ürək sərinlədən bahar ətrindən,
 İlhamla çağladı, coşdu çiçəklər.

Nəqarət

Gözəl çiçəklər,
 Qəşəng çiçəklər,
 Sarı, çəhrayı
 Rəng-rəng çiçəklər.

QUBANIN BAĞBANLARI

ГУБАНЫН БАĞБАНЛАРЫ

Maestoso

ОХУМАГ

1. Бах-дыгча тө зә бағ-ды, тө-зә бағ-ды, һәр ағач шө чы-раг-ды, чы-раг-ды, һы-ғыб дәр-ја ча ба-ры, зә-фәр чә-лән-ки тах-ды, һы-ғыб дәр-ја ча ба-ры, зә-фәр чә-лән-ки тах-ды, И-лин гәһ-рә-ман-ла-ры, Гу-ба-нын бағ-бан-ла-ры! И-лин гәһ-рә-ман-ла-ры, Гу-ба-нын бағ-бан-ла-ры! hej!

Сөzlәри:
Мөвлүд ҚОНАҒЫН.

Музитнен:
Анатоллу АББАСОВУНДУР

1980-чи илдә Вәтәнә рекорд
мигдарда мәһсул верән шан-
лы Губа мейвәчиләрини.

Бахдыгча тәзә бағды,
Һәр ағач шө чырагды.
Лыгыб дәрја ча бары,
Зәфәр чәләнки тахды.
Илин гәһрәманлары,
Губанын бағбанлары!

Сәһәрләри ојатды,
Шана-шөһрәтә чатды.
Аг-гызыл алмалардан
Уча дағлар јаратды.
Илин гәһрәманлары,
Губанын бағбанлары!

Абузәрни, һормәтни,
Адың, санын, шөһрәтни.
Һәр ил бол мәһсул јетир,
Ашыб-дашып не'мәтни.
Илин гәһрәманлары,
Губанын бағбанлары!

Дағларында гар олсун,
Бағларында бар олсун.
Үмманча мейвә јыган,
Әлләриниң вар олсун!
Илин гәһрәманлары,
Губанын бағбанлары!

Nümunə: 3. "Qubanın bağbanları" mahnısı şair

Mövlud Qonağın sözlərinə, "Maestoso" tempində və 6/8
ölçüsündə yazılmışdır.

A.Q.Abbasov ifaçılıq sənətini daim diqqətdə saxlayaraq tar aləti üçün pyeslər, çoxsaylı Azərbaycan və xarici ölkə bəstəkarlarının əsərlərini xalq çalğı alətləri orkestri, həmçinin ansambl kollektivləri üçün işləmişdir.

Anatollu Qulam oğlu Abbasovun orkestr və ansambl fəaliyyəti.

Anatollu Abbasovun yaratdığı musiqi kollektivləri Quba rayonunun bütün mədəni-kütləvi tədbirlərinin əsas aparıcı qüvvəsi idi. "Bənövşə" xalq çalğı alətləri ansamblı [Şəkil: 2], "Çiçək"

qarmonçalan qızlar kollektivi [Şəkil: 3], “Sevinc” vokal kvarteti və məktəblilərinin 5000 nəfərlik xor [Şəkil: 4] kollektivlərini xüsusi olaraq vurğulamaq lazımdır:

Şəkil: 2. “Bənövşə ” xalq çalğı alətləri ansamblı

Şəkil: 3 “Çiçək” qarmonçalan qızlar kollektivi

Şəkil: 4 Məktəblilərinin 5000 nəfərlik xor kollektivi

Bu kollektivlər 1990-cı ilədək fəaliyyət göstərmişdir və bütün rayon ictimaiyyətini birləşdirməklə yanaşı, xüsusilə, gənclərin təlim-tərbiyəsində, həmçinin estetik zövqlərinin düzgün formalaşmasında misilsiz rol oynamışdır. Həmin illər ərzində ənənəvi olaraq “Məhsul ” və “Mahnı ” bayramları, həmçinin rayonlararası “Dostluq günləri” zamanı A.Abbasovun əməyi nəticəsində hazırlanan musiqi proqramları əsl xalq bayramlarına çevrilirdi.

Görkəmli sənətkarın çoxsaylı mahnıları və iri həcmli əsərləri nəinki yaşadığı Quba rayonunda, həmçinin Respublikanın müxtəlif məkanlarında, eləcə də keçmiş sovetlər İttifaqında keçirilən tədbirlərdə səsləndirilirdi. Onun bəstələdiyi biri-birindən gözəl və süjet baxımından fərqlənən mahnıları Qubanın musiqi həyatında bir hadisəyə çevrilir və dinləyicilər tərəfindən böyük sevincə qarşılanırdı.

Anatollu Abbasovun yaradıcılığını nəzərdən keçirərək onun qəzet yazılarına da rast gəlmək mümkündür. A.Abbasovun arxiv materialları arasında yer alan bir neçə qəzet xülasələrinə rast gəlmək mümkündür. Həmin xülasələrdən birini təqdim edirik. Bu yazı Müslüm Maqomayevin 90 illik yubileyinə həsr olunmuş və 13 dekabr 1975-ci ildə “Şəfəq” qəzetinin 1 saylı nömrəsində nəşr edilmişdir [Abbasov, 1; Şəkil: 5].

Şəkil: 5

Təbii ki, bir araşdırma məqaləsində sənətkarın bütün yaradıcılığını əks etdirmək mümkün deyil. Lakin bizim məqsədimiz görkəmli ictimai xadim, bəstəkar, dirijor, rəhbər, müəllim və gözəl insan Anatollu Abbasovun çoxşaxəli yaradıcılığını gələcək nəsillərə çatdırmaqdır.

“Do-re-mi-fa” musiqisevərlər klubunun rəhbəri Anatollu Abbasov.

Hamıya məlumdur ki, Sovetlər dönəmində dövlət bayramlarının musiqi tərtibatına və onun təqdimatının monumentaqlılığına, yüksək ifa mədəniyyətinə, həmçinin siyasi məzmununa son dərəcə yüksək tələbkarlıqla yanaşılır və bu kimi məsələlərə ciddi əhəmiyyət verilir. Təşkilati məsələlər bu sahədə yüksək səriştəsi və məsuliyyəti olan şəxslərə tapşırılırdı.

Quba rayonunda ilk sırada Anatollu Abbasov durur. Anatollu müəllim öz işini sevən, bütün məsələlərə yüksək peşəkarlıqla yanaşan bacarıqlı təşkilatçı idi.

A.Abbasov gənclərin tərbiyəsində böyük kömək göstərən, şagirdlərin və gənclərin hərtərəfli, harmonik inkişaf etmələrini və onların estetik tərbiyəsini nəzərə alaraq respublika məktəbləri arasında ilk dəfə olaraq 1981-ci ildə Quba şəhər 2 saylı məktəbdə rayon məktəblilərinin “Do-re-mi-fa” musiqisevərlər klubunu yaradır [Şəkil: 6].

Şəkil: 6

Bu klubun adı nəinki Azərbaycanda, hətta keçmiş ittifaq miqyasında çox tanınmışdır. Burada uşaqlar musiqi ədəbiyyatı tarixi ilə tanışlıq dərsləri keçirdilər, solfecio fənnindən sadə və mürəkkəb formalı musiqi əsərlərini dinləyirdilər və onlara aid filmlərə baxırdılar [Şəkil: 7].

Klubun geniş şöhrət tapmasının səbəblərindən biri də burada şagirdlərlə tez-tez görkəmli ədəbiyyat, incəsənət xadimləri və əmək qəhrəmanları ilə görüşlərin keçirilməsi idi.

A.Abbasovun çoxşaxəli yaradıcılığı o qədər zəngindir ki, hər bir gördüyü işlər haqqında ayrıca məqalə yazmaq mümkündür. Amma bizim məqsədimiz

onun gördüyü işləri nəzərdən keçirmək, əsas yaradıcılığının istiqamətlərini müəyyənləşdirmək və fraqmentlərlə də olsa təqdim etməkdən ibarətdir.

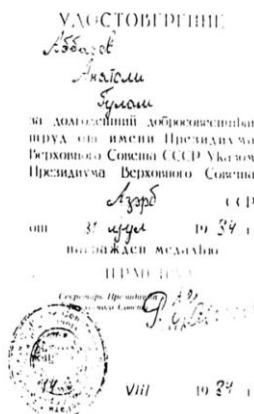
Şəkil: 7

Şəkil: 8

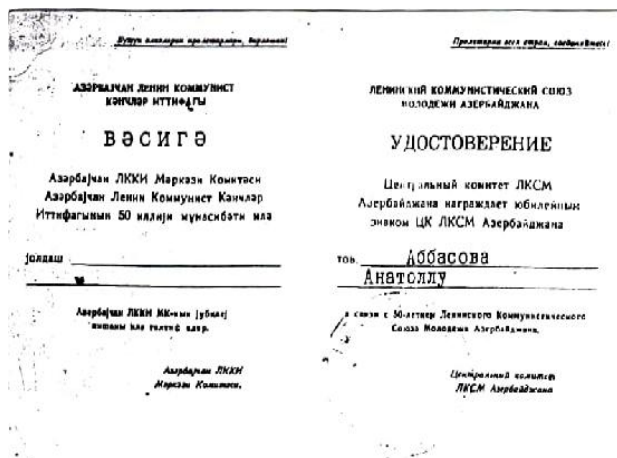
Şəkil: 9

Anatollu Abbasovun yeniliklərindən biri sayılaraq onun hazırladığı Beşsimli və Altısimli kamança alətlərini qeyd etmək lazımdır. Bu alətlər haqqında qəzet xülasələrində daha geniş məlumatlara rast gəlirik.

Bu gün Anatollu Abbasovun yaradıcılığını dissertasiya səviyyəsində araşdırmalar aparmağa ehtiyac duyulur, çünki onun xalqa bəxş etdiyi irs rəngarəng və zəngindir [1, Şəkil: 8].

Anatollu müəllimin digər arxiv sənədləri arasında Azərbaycan Lenin Kommunist Gənclər İttifaqının 50 illiyi münasibəti ilə Əmək Veteranı ordeni ilə təltif olunmuşdur [Şəkil: 9, 10].

Şəkil: 10

Yekun nəticə.

Anatollu Qulam oğlu Abbasovun yaradıcılığı təkcə Quba şəhərinin deyil, eləcə də XX əsr Azərbaycan mədəniyyəti tarixində özünəməxsus yer tutur.

Unudulmaz ziyalımız, xalqımızın musiqi mədəniyyəti tarixində, həmçinin Qubanın musiqi həyatında dərin iz qoymuş şəxslərdən biri – Qabaqcıl Maarif Xadimi, SSRİ Maarif Əlaçısı, Əmək Veteranı, bəstəkar, dirijor, Metodist Müəllim Anatollu Abbasov 22 Fevral 2010-cu ildə doğulduğu Quba şəhərində vəfat etmişdir.

Anatollu müəllim uzun illər Quba musiqi və 2 saylı orta məktəblərində dərs demiş, ömrünün çox hissəsini rayonun yeniyetmə və gənc nəsindən olan övladlarına həsr etmiş və onların musiqi mədəniyyətinin formalaşmasında böyük əmək vermişdir.

Anatollu müəllim fəal ictimaiyyətçi olub. O, əhali arasında mədəni ideoloji işdə fəal iştirak etdiyinə görə 1973-cü ildə Azərbaycan KP Quba rayon komitəsinin fəxri fərmanına layiq görülmüşdür. RPK-nin təşəbbüsü ilə təklif edilmiş “Yaradıcı gənclər” bölməsində bəstəkarlıq şöbəsinə rəhbərlik edən A.Abbasov Quba-Xaçmaz bölgələri və Quba RXMŞ-nin musiqi üzrə metodisti olmuş. 1990-1995-ci illərdə ictimai əsaslarla görə rayon müəllimlər şurasının sədri kimi fəaliyyət göstərmişdir.

Anatollu Qulam oğlu Abbasovun çap olunmuş əsərlərin siyahısı.

1. Abbasov A.Q. “Bayatı-Kürd” fantaziyası. [Azərbaycan xalq çalğı alətləri orkestri üçün] / əlyazma;
2. Abbasov A.Q. Müxtəlif opera və operettaların mövzuları əsasında fantaziyalar. [Tar ilə fortepiano üçün] / əlyazma;
3. Abbasov A.Q. [Azərbaycan xalq çalğı alətləri orkestri üçün orijinal pyeslər] / əlyazma;
4. Abbasov A.Q. Orijinal pyeslər. [Azərbaycan xalq çalğı alətləri orkestri üçün] / əlyazma;
5. Abbasov A.Q. Orijinal pyeslər. [Müxtəlif alət heyətləri üçün] / əlyazma;
6. Abbasov A.Q. Azərbaycan xalq mahnı, rəqs və rənglərinin, xarici ölkə, rus. Azərbaycan bəstəkarlarının əsərlərinin orkestrləşdirilmiş işləmələr. [Azərbaycan xalq çalğı alətləri ansamblı üçün] / əlyazma;
7. Abbasov A.Q. Azərbaycan xalq mahnı, rəqs və rənglərinin, xarici ölkə, rus. Azərbaycan bəstəkarlarının əsərlərinin orkestrləşdirilmiş işləmələr. [Azərbaycan xalq çalğı alətləri ansamblı üçün] / əlyazma;
8. Abbasov A.Q. “Duet” [2 Tar və fortepiano üçün] / əlyazma;
9. Abbasov A.Q. “Mahnı-duet” [2 Tar və fortepiano üçün] / əlyazma;
10. Abbasov A.Q. “Vals” [Tar ilə fortepiano üçün] / əlyazma;
11. Abbasov A.Q. Orijinal pyeslər [Tar ilə fortepiano üçün] / əlyazma;
12. Abbasov A.Q. “Qamma və arpeciolar” [Tar aləti üçün] / əlyazma;
13. Abbasov A.Q. “Barmaq məşğələləri” [Tar aləti üçün] / əlyazma;
14. Abbasov A.Q. “Azərbaycan, xarici ölkə və rus bəstəkarlarının əsərlərinin köçürmə və işləmələri [Tar ilə fortepiano üçün] / əlyazma;
15. Abbasov A.Q. “Heydər baba” [Mahnı] / əlyazma;
16. Abbasov A.Q. “Dostluq haqqında mahnı” [Mahnı] / əlyazma;

17. Abbasov A.Q. “Abuzər” [Mahnı] / əlyazma;
18. Abbasov A.Q. “Tahir” [Mahnı] / əlyazma;
19. Abbasov A.Q. “Yolka şənliyi” [Mahnı] / əlyazma;
20. Abbasov A.Q. “Mehribanım” [Mahnı] və o cümlədən 50 artıq mahnı bəstələmişdir.

Məqalədə öz əksini tapmış arxiv sənədlərə görə Anatollu müəllimin oğlu Ağahüseyn Abbasova dərin minnətdarlığımızı bildiririk.

Ədəbiyyat

1. Abbasov, A. (2014). “Beşsimli və Altısimli kamança” / “Mədəni Həyat” jurnalı: – 12 dekabr;
2. Abbasov, A. (2015). “Anatollu Abbasov və onun uşaq və gənclərin estetik təlim-tərbiyəsindəki rolu” / Uşaq musiqisinə və onların musiqi-estetik tərbiyəsinə həsr olunmuş elmi-praktik konfrans: – 27-28 aprel (məruzə).
3. Abduləliyev, A. (1991). “Yaxşılarla öyünürük!” / “Təhsil” jurnalı, – № 1, 2 (29-30), – s. 86-88;
4. Abduləliyev, A. (2013). “Xatirələr yada düşür” / “Birlik-Edinstvo” qəzeti: – № 15 (289);
5. Abduləliyev, A. (2013). “Unutsaq Unudularıq” / “Şəfəq” qəzeti: 19 iyul, – 30-31 (8131-8132), – s. 3;
6. Məmmədov, E. (2014). “Qayğıkeş pedaqoq” / “Mədəni həyat” jurnalı: – № 7, – s. 30-32;
7. Mirzəbəyli, İ. (2013). “Mən bir filmə baxmışdım” / “Mədəni Həyat” jurnalı: – № 6, – s. 62-63;
8. Nəcəfzadə, A. (2013). “Anatollu Abbasov haqqında düşüncələr” / “Xaçmaz” qəzeti: 02 iyul, – № 10 (6164), – s. 3;
9. Novruzov, A. (2014). “İstedadlı musiqçi, fədakar müəllim, unudulmaz maarifçi” / “Sənətkar” jurnalı: №1, – s.44-46;
10. Novruzov, A. (2014). “Anatollu müəllim dünyaya elə “Müəllim” kimi gəlmişdi...” / “Qobustan” jurnalı: – №2;
11. Osmanov, C. (2014). “Onların xatirəsi əziz tutulur” / “Azərbaycan məktəbi” jurnalı: – № 2 (660), – s. 112;
12. Osmanov, C. (2014). “Unudulmaz və Əziz müəllimim” / “Göyəzən” qəzeti: – № 10 (9169), – s. 4;
13. Osmanov, C. (2014). “Unudulmaz və əziz müəllimim barədə bir neçə söz...” / “Qobustan” jurnalı: – № 2, – s. 76-77;

14. Şəmsizadə, N. (2015). “Bütöv ziyalı şəxsiyyəti” / “Tərəqqi” qəzeti: – 18 mart, – № 05-06 (161-162), – s. 3.

ƏLAVƏLƏR

Anatollu Abbasov haqqında sənət xadimlərinin rəyləri

Azərbaycan Milli konservatoriyasının doktorantı Mahirə Quliyevanın xatirələrindən:

“1983-cü ildə Sumqayıt Musiqi Texnikumunu bitirib Quba şəhəri I saylı Uşaq Musiqi məktəbinə fortepiano ixtisası üzrə müəllim təyin edildim. Atam Ələkbər Əsgərov həftənin iki gününü Qubaya məni aparardı və dərslərin sonuna kimi məni gözləyirdi. Bir gün dərslərin sonunda atamı axtararkən mənə dedilər ki, onu yalnız Anatollu müəllimin sinfində görə bilərəm. Anatollu müəllimin sinfinə gəldikdə onların maraqlı söhbətlərinin şahidi oldum. Həmin gündən etibarən Anatollu müəllimin atam üçün nə qədər dəyərli olduğunu hiss etdim, çünki bilirdim ki, atam sənət adamlarına dəyər verirdi və diqqətlə yanaşırdı. Sinfə daxil olarkən onların söhbətlərini bölmədən kənara çəkilib oturub gözlədim. A.Abbasovun yaradıcılığı həmin ildən diqqətimi çəkdi”.

Azərbaycan və SSRİ xalq artisti, akademik və “İstiqlal” ordenli bəstəkar Arif Məlikov (1971-ci il) demişdir: *“Anatollu müəllimin zəhmət adamlarına həsr etdiyi mahnılar sadə, gözəl melodiylar əsasında qurulub. Tez yadda qalandır. Ona yaradıcılıqda yeni-yeni müvəffəqiyyətlər arzulayıram”.*

Xalq artisti, professor, “Şöhrət” ordenli bəstəkar Tofiq Bakıxanov (A.Q.Abbasov haqda “Rəy”, 2015-ci il) A.Abbasov haqqında söylədiklərindən: *“A.Abbasovun yaradıcılığı çox zəngindir. O, bir neçə sənət və peşə sahələrini öz yaradıcılığında birləşdirərək, hər sahədə böyük uğurlar qazanmışdır. Bütün bunlar onun Azərbaycan xalqına, Azərbaycan incəsənətinə böyük və təmənnasız xidmətlərindəndir. Biz həmişə demişik: – “Türklər tarix yazmamış, onu yaratmışlar”. Məncə bu fikri Anatollu Abbasovun həyat və fəaliyyətində aydınca izləyə bilərik”.*

Azərbaycanın Rusiyadakı Fövqəladə və Səlahiyyətli səfiri Polad Bülbüloğlu tərəfindən Anatollu müəllimin oğlu Ağahüseyn Abbasova ünvanladığı məktub [Şəkil: 11]. (Moskva, 30 mart 2015-ci il) bildirmişdir: *“Anatollu Abbasovun musiqi sahəsində fəaliyyəti çoxşaxəli və geniş olmuşdur. Lakin mən onun pedaqoq kimi xidmətlərini xüsusilə vurğulamaq istərdim.*

Qabaqcıl ziyalı, ömrünü musiqi sənətinin incilərinin gənc nəslə öyrədilməsinə həsr etmiş şəxs kimi o, ən yüksək və dəyərli ad olan həqiqi müəllim zirvəsini fəth etmişdir. Hesab edirəm ki, atanıza verilən ən yüksək qiymət layiq görüldüyü çoxsaylı mükafatlar deyil, məhz onun şagirdlərinin, yetişdirdiyi musiqiçilərin qəlbinə əbədi olaraq həkk etdirdiyi “Anatollu müəllim” adıdır”.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
RUSİYA FEDERASIYASINDAKI
SƏFİRLİYİ

ПОСОЛЬСТВО
АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ
В РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

т.л.: (+7495) 629-16-49; 629-43-32
акс: (+7495) 695-50-72

E-mail: azerirus@cnt.ru

125009, г.Москва, Леонтьевский пер.16

№ 039-2

"30" 03 2015

Azərbaycan Milli Konservatoriyası tərkibində
Respublika İncəsənət Gimnaziyasının
müəllimi, sənətsünaslıq namizədi
cənab A.Abbasova

Hörmətli Ağahüseyn,

İlk öncə yubileyim münasibətilə səmimi təbriklərinizə, mənim və atam Bülbülün yaradıcılığı ilə bağlı xoş sözlərinizə görə Sizə dərin təşəkkürümü bildirirəm. Göndərdiyiniz şəkillər 1981-ci ildə Qubaya səfərimi, rayon məktəbliləri, musiqisevərlərlə keçirdiyim görüşləri xatırladaraq məndə xoş nostalji hissləri oyatdı. Böyük məmnuniyyətlə bir daha xəyalən həmin dövrə qayıtdım, mərhum atanız Anatollu müəllimi, onun fəaliyyətini hörmətlə yad elədim.

A.Abbasovun musiqi sahəsində fəaliyyəti çoxşaxəli və geniş olmuşdur. Lakin mən onun pedaqoq kimi xidmətlərini xüsusilə vurğulamaq istərdim. Qabaqcıl ziyalı, ömrünü musiqi sənətinin incəliklərinin gənc nəsə öyrədilməsinə həsr etmiş şəxs kimi, o ən yüksək və dəyərli ad olan həqiqi müəllim zirvəsini fəth etmişdir. Hesab edirəm ki, atanıza verilən ən böyük qiymət layiq görüldüyü çoxsaylı mükafatlar deyil, məhz onun şagirdlərinin, yetişdirdiyi musiqiçilərin qəlbinə əbədi olaraq həkk etdirdiyi "Anatollu müəllim" adıdır.

Atanızın davamçısı olaraq onun xatirəsinin əbədləşdirilməsi istiqamətində söylərinizi yüksək qiymətləndirir və bu işdə Sizə uğurlar arzulayıram. Ümid edirəm ki, bu məqsədlə irəli sürdüyünüz təşəbbüslər tezliklə reallaşacaqdır.

Ən xoş arzularla!

Fövqəladə və Səlahiyyətli
Səfir

P. Bülbül
Polad Bülbüloğlu

Şəkil: 11

ANATOLLU ABBASOVUN BƏSTƏLƏDİYİ MAHNILARIN SİYAHISI

Nö	Mahnının adı	Nəşrin adı	Nəşrin tarixi	Söz müəllifləri
1	“Partiya”	“Şəfəq”	14.06.1884	Mövlud Qonağın
2	“Doğma komsomol”	“Dostluq”	18.03.1978	Zakir Mürsəlovun
3	“Partiya”	“Dostluq”	24.02.1976	Tahir Aslanlının
4	“Gənclik nəğməsi”	“Şəfəq”	03.08.1971	Mövlud Qonağın
5	“Oktyabr”	“Dostluq”	07.11.1977	Bəxtiyar Ərşadın
6	“Sənin Lenin Ordenin”	“Dostluq”	21.10.1980	Tofiq Mütəllibovun
7	“Fəhlə yoldaş”	“Şəfəq”	14.04.1979	Yusif Həsnbəylinin
8	“Konstitusiya”	“Şəfəq”	05.12.1975	Aşıq Pənahın
9	“Şanlı Partiyamız”	“Qurucu”	06.01.1972	M.Seyidzadənin
10	“Lenin səhərimizdir”	“Azərbaycan gəncləri”	18.04.1970	Mövlud Qonağın
11	“Azərbaycan var olsun”	“Dostluq”	28.04.1971	İsmayıl Soltanın
12	“Lenindir”	“Şəfəq”	20.01.1981	Şükür Məmmədovun
13	“Ay Sona”	“Az.Qadını”	08.07.1970	Mövlud Qonağın
14	“Müşfiq”	“Şəfəq”	17.06.1978	Mövlud Qonağın
15	“Al bayraqlı Xaçmazım”	“Dostluq”	24.03.1979	Zeynəddin Məmmədkərimov
16	“Qubanın bağbanları”	“Sovet kəndi”	04.11.1980	Mövlud Qonağın
17	“İlk görüşdən vuruldum”	“Şəfəq”	04.12.1976	Həmid Abbasovun

18	“Xaçmazın ulduzları”	“Dostluq”	15.12.1979	Zeynəddin Məmmədkərimov
19	“Ana haqqında mahnı”	“Şəfəq”	06.03.1971	Faiq Məmmədovun
20	“Bağban Rəhim”	“Şəfəq”	10.11.1981	Mövlud Qonağın
21	“Sarvan”	“Şəfəq”	30.06.1973	Şərafət Dağıstanlının
22	“Həkim bacım”	“Qızıl Qusar”	16.06.1979	Zeynəddin Məmmədkərimov
23	“Gülşənim mənim”	“Şəfəq”	20.06.1970	Rahim Hüseynovun
24	“Ora Nabrandır”	“Dostluq”	01.03.1970	Mövlud Qonağın
25	“Baxçanın çiçəkləri”	“Dostluq”	01.09.1979	Zeynəddin Məmmədkərimov
26	“Çinarlar”	“Dostluq”	06.02.1971	Mövlud Qonağın
27	“Göy gölüm”	“Şəfəq”	01.05.1974	Rüfət Zabitoğlunun
28	“Hüseynəli	“Dostluq”	23.12.1978	Zeynəddin Məmmədkərimov
29	“Çiçəklər”	“Qızıl Qusar”	13.11.1971	Rahim Hüseynovun
30	“Sizin kəndə gedən yol”	“Şəfəq”	14.11.1970	Murad Qudyalçaylının
31	“Şanlı partiyamız”	“Şəfəq”	24.02.1976	M.Seyidzadənin
32	“Dağlar qızı”	“Şəfəq”	18.03.1972	Nazir Eltəkinin
33	“Qalib ordu”	“Şəfəq”	07.05.1975	Məmməd Rahimin
34	“Cəbrayıl”	“Şəfəq”	26.01.1982	Zakir Mürsəlovun
35	“Nailə”	“Dostluq”	06.03.1978	Zeynəddin Məmmədkərimov
36	“Şəfəq”	“Dostluq”	03.07.1972	Heybət Məftunun

37	“Qızıl əllər”	“Şəfəq”	08.03.1975	Mövlud Qonağın
38	“Müəllim”	“Şəfəq”	03.11.1973	Fikrət Qocanın
39	“Balaca bir qızam mən”	“Az.Pioneri”	01.06.1979	Mövlud Qonağın
40	“Xaçacı qız”	“Az.Qadını”	09.09.1971	Mövlud Qonağın
41	“Ay elimin qəhrəmanı”	“Şəfəq”	26.09.1974	Mövlud Qonağın
42	“Quba haqqında mahnı”	“Şəfəq”	30.05.1970	Şıxseyid Kərimovun

ОПИСАНИЕ ЛИЧНОГО АРХИВА АНАТОЛЛУ ГУЛАМ ОГЛУ АББАСОВА

МАХИРА ГУЛИЕВА

Докторант Азербайджанской Национальной Консерватории

Резюме

Во многих энциклопедических книгах и статьях, а также газетных материалах мы встречаем имена деятелей искусств, сохранивших и донесших до нас музыкальную культуру азербайджанского народа. В этих источниках среди композиторов, инструменталистов, дирижёров и других деятелей искусства, живущих во многих городах и регионах нашей страны, можно встретить имена музыкальных деятелей, информация о творчестве которых крайне скудна. Следует отметить, что сегодня как бы глубоко ни исследовалось творчество отечественных музыкантов данная область исследований остается актуальным вопросом. Именно по этой причине творчество и стили работ Анатоолу Гулам оглу Аббасова привлекли наше внимание. Главная цель статьи – изучить на основе архивных документов многогранное творчество Анатоолу Гулам оглу Аббасова. В статье рассматриваются педагогическая деятельность А.Аббасова, а также создание им оркестров и ансамблей, просветительская работа среди молодёжи, содержание сочинённых песен, концертные программы, проводимые артистом в городе Губе. Следует отметить, что творчество А.Г.Аббасова требует глубокого изучения, в том числе и на уровне темы диссертации. Изучение творчества А.Г.Аббасова имеет практическую и теоретическую значимость с точки зрения внедрения в музыковедение и музыкальную педагогику его достижений: а) песенно-композиторские особенности творчества А.Аббасова; б) А.Аббасов как дирижёр и руководитель; в) А.Аббасов как тарист; г) педагогическая деятельность А.Аббасова и др. Выражаем глубокую благодарность сыну Анатоолу Аббасова доктору искусствоведения Агагусейну Аббасову за предоставленные им личные архивные документы при подготовке статьи.

Ключевые слова: Анатоолу Аббасов, архивные материалы, композитор, дирижер, педагог, тарист.

**DESCRIPTION OF THE PERSONAL ARCHIVE
OF ANATOLLU GULAM OGLU ABBASOV****GULİYEVA MAHİRƏ**

Doctoral candidate at the Azerbaijan National Conservatory

Abstract

In many Azerbaijani encyclopedic books and articles, as well as newspaper annotations, we encounter the names of artists who have preserved and conveyed to us the historical development of the people's musical culture. Among the composers, instrumentalists, conductors, and other artists living in many cities and regions of our country, one can encounter new names. However, information about their work is extremely limited. It's worth noting that no matter how deeply the work of our musicians is studied today, these questions remain as relevant today as ever. For this reason, the multifaceted creativity and diverse styles of Anatollu Gulam oglu Abbasov's work captured our attention. Our primary goal in writing this article is to highlight the work of talented and dedicated cultural figures working in our near and far regions, and to reveal their names. Furthermore, we must preserve and familiarize the public with our national treasure – the country's musical culture. Based on the obtained results, a description of the archival documents of Anatollu Gulam oglu Abbasov is given and various directions of his multifaceted work are presented. Here we examine his teaching activities, the creation of orchestras and ensembles, educational work among young people, the content of the songs he composed, as well as concert programs conducted by the artist in public places in the city of Guba. It must be said that the multifaceted work of A.G. Abbasov should be studied more widely and presented at the level of a dissertation topic. The work of A.G. Abbasov should find its place in pedagogy and science from a practical and theoretical point of view: a) Song-composing features of A. Abbasov; b) A. Abbasov as conductor and leader; c) A. Abbasov as a tar player; d) Pedagogical activities of A. Abbasov and others. We express our deep gratitude to Agagusein Abbasov, son of Anatollu Abbasov, Doctor of Art History, for providing personal archival documents during the preparation of this article.

Keywords: Anatollu Abbasov, archival materials, composer, conductor, teacher, tar player.

Məqalənin redaksiyaya daxilolma tarixi: 12.12.2025

Qəbul olunma tarixi: 25.12.2025